

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องการสร้างเครื่องมือวัดค่านิยมไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยสังเขป มีดังนี้

1. ชุดฝึกอบรม
2. แนวคิด ทฤษฎี และวิธีการวัดค่านิยม
3. ค่านิยมในสังคมไทย
4. การสร้างเครื่องมือวัดค่านิยม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ชุดฝึกอบรม

1.1 ความหมายของชุดฝึกอบรม ชุดฝึกอบรมเป็นรูปแบบและวิธีการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจวิธีหนึ่งที่สามารถช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีผู้ให้ค่านิยมความหมายของการฝึกอบรมไว้อย่างมากมาย ขึ้นอยู่กับว่ามองการฝึกอบรมจากแนวคิด (Approach) ไต ดังนี้

ศิริพรรณ สายหงส์ และสมประสงค์ วิทย์เกียรติ (2534: น. 637) ให้ความหมายของชุดฝึกอบรมว่า เป็นสื่อการศึกษาประเภทหนึ่งที่ได้พัฒนาขึ้นตามจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมเฉพาะเรื่อง เพื่อใช้เป็นสื่อเสริมกิจกรรมการฝึกอบรม หรือเป็นสื่อสำหรับการศึกษาด้วยตนเองของผู้รับการอบรม สามารถใช้ฝึกอบรมให้แก่คนจำนวนมากได้ โดยอาจจัดทำในรูปของเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ ชุดฝึกอบรมระยะสั้น ชุดฝึกอบรมแบบบทเรียนสำเร็จรูป ชุดฝึกอบรมแบบโมดูล เป็นต้น

นิพนธ์ สุขปรีดี (2537: น. 151) กล่าวว่า ชุดฝึกอบรม หมายถึง การจัดทรัพยากรหรือการจัดระบบการฝึกอบรมโดยรวมสื่อเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการฝึกอบรมและทดสอบประสิทธิภาพแล้ว เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมได้รับประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์ใกล้เคียงประสบการณ์ตรง ได้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ตามเนื้อหาสาระที่ละน้อยเพื่อให้โอกาสของผู้รับการฝึกอบรมปฏิบัติกิจกรรมฝึกอบรมได้อย่างถูกต้อง และได้รับการเสริมแรงในขณะรับการฝึกอบรม

เกษม ไชยวรรณ (2550: น. 35) อธิบายถึงชุดฝึกอบรมไว้ว่า หมายถึงโครงการเรียนที่มีเนื้อหาจบในตัวเอง สามารถใช้ได้ทั้งกับกลุ่มหรือรายบุคคล โดยทั่วไปการเรียนรู้โดยชุดฝึกอบรมมีกลวิธีหลายแบบ แต่มี

จุดประสงค์การเรียนรู้ชัดเจนมาก โดยทั่วไปการเรียนรู้โดยชุดฝึกอบรมมีกลวิธีหลายแบบ แต่มีจุดประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน สามารถเกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนในระยะสั้นได้

แนดเลอร์ (Nadler: 1990) ให้ความหมายของชุดฝึกอบรม คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ถูกออกแบบขึ้นมา เพื่อให้บุคคลที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบัน หรือกำลังจะได้มอบหมายงานให้ทำ และสามารถปฏิบัติงานได้ดีขึ้น

โดยสรุป ชุดฝึกอบรม (Training Package) เป็นเครื่องมือที่วิทยากรหรือผู้ที่มีหน้าที่ให้การฝึกอบรมจัดสร้างขึ้น เพื่อเป็นสื่อในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ให้แก่ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรม โดยชุดฝึกอบรมเรื่องการสร้างเครื่องมือวัดค่านิยมไทย หมายถึง ชุดฝึกอบรมสื่อประสมเรื่องการสร้างเครื่องมือวัดค่านิยมไทย เป็นชุดฝึกอบรมที่ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลัก และใช้การฝึกอบรมแบบเผชิญหน้าเป็นสื่อเสริม จัดระบบฝึกอบรมเพื่อให้ผู้ให้การฝึกอบรมเป็นผู้ใช้ชุดฝึกอบรมในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม ชุดฝึกอบรมประกอบด้วย แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แผนการสอน เนื้อหา กิจกรรมท้ายเรื่อง และคู่มือชุดฝึกอบรม

1.2 ประเภทของชุดฝึกอบรม ชุดฝึกอบรม แบ่งออกเป็นหลายประเภทตามเกณฑ์ที่ใช้แบ่ง กล่าวคือ

1.2.1 ชุดฝึกอบรมที่แบ่งตามลักษณะโครงสร้างสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท (นิพนธ์ ศุขปรีดี, 2537: น. 151-152) คือ

1) ชุดอุปกรณ์ฝึกอบรม (Training Kits) หมายถึงการจัดระบบสื่อที่จำเป็นในระบบการฝึกอบรมให้อยู่ในที่เดียวกัน เพื่อง่ายต่อการแสวงหาและใช้สื่อ

2) ชุดฝึกอบรม (Training Packages) หมายถึง การจัดระบบฝึกอบรมที่สมบูรณ์ ที่ผู้รับการฝึกอบรมสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือชุดฝึกอบรมที่ผู้ให้การฝึกอบรมเป็นผู้ใช้ในการบรรยาย หรือจัดกิจกรรมการฝึกอบรม โดยในชุดฝึกอบรมประเภทนี้จะประกอบด้วย คู่มือการใช้ชุดฝึกอบรม แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ตลอดจนสื่อต่างที่จำเป็นจะต้องใช้ เช่นสื่อในการสาธิต บรรยาย สื่อที่ใช้ในการทำกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ในการสื่อสารส่งสารต่างๆ ชุดฝึกอบรมนี้สามารถใช้กับการฝึกอบรมทุกรูปแบบ รวมทั้งการฝึกอบรมแบบเผชิญหน้า และฝึกอบรมแบบทางไกล ชุดฝึกอบรมมีทั้งชุดฝึกอบรมที่ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นหลัก ส่วนใหญ่เรียกว่าชุดเอกสารฝึกอบรม และชุดฝึกอบรมที่ใช้สื่อประสมเป็นหลักซึ่งเรียกว่าชุดฝึกอบรม

3) โมดูลฝึกอบรม (Module Training) หมายถึงการจัดระบบการฝึกอบรมที่จัดเป็นชุดฝึกอบรม (Training Packages) หลายชุดต่อเนื่อง

1.2.2 ชุดฝึกอบรมที่แบ่งตามลักษณะการดำเนินการ สามารถแบ่งได้ 4 ประเภท คือ

1) ชุดฝึกอบรมแบบบรรยาย เป็นชุดฝึกอบรมที่มุ่งขยายเนื้อหาสาระการสอนแบบบรรยายให้ชัดเจน ช่วยให้ผู้สอนพูดน้อย โดยพยายามให้สื่อการสอนทำหน้าที่แทน

2) ชุดฝึกอบรมแบบกลุ่ม เป็นชุดฝึกอบรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมไปประกอบกิจกรรมกลุ่ม เช่นการสอนแบบศูนยการเรียน การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์

3) ชุดฝึกอบรมตามเอกัตภาพหรือชุดฝึกอบรมแบบรายบุคคล เป็นชุดฝึกอบรมที่ มุ่งเน้นให้ ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามความแตกต่างระหว่างบุคคลอาจศึกษาในโรงเรียนหรือที่บ้านก็ได้ เพื่อให้ผู้เรียนก้าวไปข้างหน้าตามความสามารถของผู้เรียน ชุดฝึกอบรมรายบุคคลอาจออกมาในรูปของหน่วย การสอนย่อยหรือ “โมดูล”

4) ชุดฝึกอบรมทางไกล เป็นชุดฝึกอบรมที่ผู้สอนและผู้เรียนอยู่ต่างถิ่น ต่างเวลากัน มุ่งสอน ให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเองโดยไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียน ประกอบไปด้วยสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ รายการ วิทยุกระจายเสียง ภาพยนตร์ และการสอนเสริมตามศูนย์บริการการศึกษา เช่น ชุดการเรียนทางไกลของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งผลิตชุดฝึกอบรมเพื่อใช้ประกอบในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม หรือการสอน ของอาจารย์ เนื่องจากการสร้างเครื่องมือวัดค่านิยม เป็นการวัดสิ่งที่มีลักษณะเป็นนามธรรม การสร้างเครื่องมือ วัด สำหรับ ครู และบุคลากรทางการศึกษาซึ่งไม่ได้สำเร็จการศึกษาด้านการวัดและประเมินผลโดยตรง แต่ ศึกษาองค์ความรู้จากตำราแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือวัด ควรได้รับข้อวิพากษ์ และคำแนะนำ เพิ่มเติมจากอาจารย์ หรือวิทยากรเพื่อให้แน่ใจว่าเครื่องมือที่สร้างขึ้นมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ได้ ชุดฝึกอบรม ที่พัฒนาเป็นชุดฝึกอบรมที่ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลัก และใช้การฝึกอบรมแบบเผชิญหน้าเป็นสื่อเสริม จัดระบบ ฝึกอบรมเพื่อให้ผู้ให้การฝึกอบรมเป็นผู้ใช้ชุดฝึกอบรมในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

1.3 องค์ประกอบของชุดฝึกอบรม

การผลิตสื่อการเรียนรู้อยู่ในรูปแบบของเอกสารหรือสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ศึกษาด้วยตนเอง จินตนา ไบกาซูยี (2536: น. 70-78) กล่าวว่า การผลิตสื่อที่ใช้เสริมความรู้ควรมีเนื้อหาที่ให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่ หลากหลาย นอกเหนือจากความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระ ควรมีภาพประกอบและกิจกรรมบางอย่างประกอบ เนื้อหา ที่ก่อให้เกิดความสนใจ หรือเร้าใจให้อยากเรียน ดังนั้นเพื่อป้องกันหรือแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในระหว่าง การเขียนเนื้อหาและเป็นแนวทางในการเตรียมข้อมูลเพื่อเขียนเนื้อหา การผลิตสื่อจึงต้องมีการวางแผนการ เขียนให้ชัดเจน เป็นระบบก่อนลงมือเขียน ความรู้ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการเรียนรู้ ด้วยตนเอง รายละเอียดมีดังนี้

1) บทนำ ประกอบด้วย

คำนำ เป็นส่วนที่แสดงจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าเมื่อศึกษา เอกสารจบแล้ว ผู้เรียนจะแสดงความเจริญงอกงามเป็นพฤติกรรมที่วัดได้อย่างไรบ้าง พฤติกรรมที่ผู้เรียนจะ ได้รับนี้ต้องเป็นเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังใช้แสดงจุดมุ่งหมายของบทเรียน เพื่อบอกให้ ผู้เรียนรู้ว่าเมื่อเรียนจบแล้ว ตนจะได้รับสิ่งใดจากการเรียนหรือใช้แสดงจุดมุ่งหมายของการจัดทำสื่อการเรียน ลักษณะของชุดการเรียน คำแนะนำวิธีเรียน หรือวิธีใช้ชุดการเรียนชนิดนั้นอย่างสังเขปได้อีกด้วย

คำชี้แจงหรือกิจกรรมสำหรับผู้เรียน จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนทราบบทบาทหน้าที่ของตนเอง แนะนำวิธีการเรียนด้วยตนเอง และข้อปฏิบัติที่ผู้เรียนจะต้องดำเนินการศึกษาตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด จึงจะบรรลุจุดมุ่งหมายของชุดฝึกอบรมนั้น ๆ

สารบัญ คือ บัญชีรายชื่อเรื่องทั้งหมดที่ปรากฏในเอกสารฝึกอบรมนั้นๆ โดยกำหนดตามหน้าที่เรื่องนั้นปรากฏอยู่

2) เนื้อหา การกำหนดเนื้อหาจะต้องพิจารณาจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ได้กำหนดระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้อย่างชัดเจน จากนั้นจึงนำจุดประสงค์การเรียนรู้มาจัดทำโครงสร้างของเนื้อหาโดยแบ่งเป็นหน่วยการเรียนหรือแบ่งเป็นบท เป็นชุด ตามที่กำหนดไว้ในบทนำ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้นี้ ควรเป็นไปตามขั้นตอนหรือตามลำดับเนื้อหาจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก จากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องที่ไกลตัว ไม่ควรกระโดดข้ามขั้นไปมาตามใจชอบของผู้จัดทำเพื่อให้งานเขียนนั้นมีคุณภาพ มีเนื้อหาสาระที่สมบูรณ์น่าสนใจ

สำหรับในส่วนของเนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียน บท หรือชุดที่กำหนดขึ้น จะต้องประกอบด้วย ความคิดรวบยอด ควรบอกให้ทราบหลักการและเหตุผลของการเรียน เนื้อหาของหน่วยการเรียน ความคิดรวบยอดของเนื้อหาในหน่วยการเรียน ซึ่งผู้จัดทำสามารถคิดขึ้นเองให้เหมาะสมกับเนื้อหานั้น ๆ ได้

วัตถุประสงค์ ต้องเป็นวัตถุประสงค์ที่แสดงให้ผู้เรียนทราบว่าหลังจากศึกษาจนจบแล้วจะได้รับความรู้เรื่องใด หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไร และถ้าต้องการย่ำวิธีการเรียนให้ครบตามขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติได้ถูกต้องชัดเจนและสามารถเรียนได้บรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งอาจใช้การบอกวิธีการเรียนของหน่วยการเรียนหรือบทเรียนซ้ำก็ได้

แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน ควรเป็นแบบทดสอบที่มีลักษณะเป็นแบบทดสอบตนเอง ที่ผู้เรียนสามารถทราบผลการทดสอบได้โดยตรวจคำตอบหลังจากที่ทำแบบทดสอบเสร็จ แบบทดสอบก่อนเรียนเป็นแนวทางให้ผู้เรียนทราบว่าวัตถุประสงค์ใดที่ได้เรียนรู้ หรือทราบมาแล้ว กิจกรรมใดที่สามารถเข้าไปโดยไม่ต้องเสียเวลาเรียนในสิ่งที่รู้แล้วซ้ำอีก นอกจากนี้ยังใช้เป็นเครื่องมือทดสอบความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนได้อีกด้วย

เนื้อหา กิจกรรมการเรียน และสื่อการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

3) บทสรุป เป็นส่วนที่แสดงให้ผู้เรียนทราบว่า ได้เรียนรู้สิ่งใดมาบ้างโดยสรุป เป็นการย้ำสาระสำคัญของบทเรียนหรือชุดการเรียนตามจุดประสงค์ของหน่วยการเรียนนั้น ๆ อีกครั้งหนึ่งก่อนจะขึ้นสู่บทเรียนใหม่ การเรียนใหม่ หรือกิจกรรมใหม่ ในส่วนนี้อาจมีคำชมเชย การกล่าวเกริ่นถึงบทเรียน ชุดการเรียน หรือกิจกรรมของบทต่อไปบ้างเล็กน้อย เพื่อเป็นการจูงใจความสนใจของผู้เรียน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ชุดฝึกอบรมประกอบด้วย 3 ส่วน คือ บทนำ เนื้อหา และบทสรุป โดยชุดฝึกอบรมที่พัฒนาในการวิจัยนี้เป็นชุดฝึกอบรมที่ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นหลัก ประกอบด้วยเอกสารการอบรม ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แผนการสอน เนื้อหา กิจกรรมท้ายเรื่อง และคู่มือชุดฝึกอบรม

1.4 ขั้นตอนการผลิตชุดฝึกอบรม

การผลิตชุดฝึกอบรม มีขั้นตอนและกระบวนการผลิตดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์การฝึกอบรม โดยการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมเพื่อให้ทราบถึงผลที่จะได้จากการอบรมว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่
  2. จัดลำดับสาระการนำเสนอ โดยพิจารณาจากหลักสูตรฝึกอบรม วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม การกำหนดขอบข่ายของเนื้อหาการฝึกอบรม และการจัดลำดับประสบการณ์การฝึกอบรม
  3. ผลิตชุดฝึกอบรม เป็นการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมโดยคำนึงถึงหลักการทางปรัชญา จิตวิทยา และสังคมวิทยาทางการศึกษา
  4. เลือกสื่อชุดฝึกอบรมที่ช่วยให้ประสบการณ์มีลักษณะเป็นรูปธรรมสูงขึ้น โดยพิจารณาการตอบสนองวัตถุประสงค์ การตอบสนองผู้เข้ารับการฝึกอบรม และเหมาะสมกับประสบการณ์เดิมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
  5. ประเมินชุดฝึกอบรม โดยมีขอบข่ายการประเมินในด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การประเมินก่อนเข้ารับการฝึกอบรม ยุทธศาสตร์การฝึกอบรม สถานที่ เวลา และสื่อฝึกอบรม
- การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องการสร้างเครื่องมือวัดค่านิยมไทยโดยเป็นชุดฝึกอบรมสื่อประสมที่ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นหลัก และใช้การฝึกอบรมแบบเผชิญหน้าเป็นสื่อเสริมจัดระบบฝึกอบรมโดยวิทยากรเป็นผู้ใช้ชุดฝึกอบรม

2. แนวคิด ทฤษฎี และวิธีการวัดค่านิยม

2.1 ความหมายของค่านิยม

ค่านิยม ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า value นักวิชาการ และหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความหมายของค่านิยมไว้ ดังนี้

ค่านิยม หมายถึง ความเชื่ออย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะถาวร เชื่อว่าวิถีปฏิบัติบางอย่างหรือเป้าหมายของชีวิตบางอย่างนั้นเป็นสิ่งที่ตัวเองหรือสังคมเห็นดี เห็นชอบ สมควรที่จะยึดถือปฏิบัติมากกว่าวิถีปฏิบัติหรือเป้าหมายชีวิตอย่างอื่น (สุนทรী โคมิน และสนิท สมัครการ, 2522)

ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่บุคคลหรือสังคมยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตนเอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: น. 13)

ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่บุคคลได้เลือกอย่างเสรีจากทางเลือกหลายทางเลือก ทั้งได้พิจารณาไตร่ตรอง แล้วถึงผลกรรมของทางเลือกแต่ละทาง จนเกิดความชอบ และมีความยินดีกับทางเลือกที่เลือกแล้ว พร้อมทั้งเต็มใจจะเปิดเผยทางเลือกของตนให้คนอื่นทราบ จากนั้นจึงทำบางสิ่งบางอย่างกับทางเลือกที่เลือก แล้วทำซ้ำ

แล้วซ้ำอีกจนกลายเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต (Raths Harmin & Simon, 1966: p. 28 อ้างถึงใน ปรีชา วิหคโต, 2558: น. 6)

ค่านิยม (Value) เป็นความเชื่อที่มีลักษณะค่อนข้างถาวร รวมถึงการมีความเชื่อว่าวิถีปฏิบัติบางอย่างหรือเป้าหมายบางอย่างนั้น เป็นสิ่งที่ตัวเองหรือสังคมเห็นสมควรที่จะยึดถือหรือปฏิบัติ ค่านิยมจึงเป็นสิ่งที่บุคคลนั้นให้ความสำคัญกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และสิ่งนั้นมีคุณค่าพร้อมที่จะปฏิบัติตามความเชื่อนั้น (Rokeach, 1973 อ้างถึงใน ชญานิศวรร กุศลรัตนมณีพร และคณะ, 2555: น. 14)

ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่บุคคลพอใจหรือเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า แล้วยอมรับไว้เป็นความเชื่อ หรือความรู้สึกรีกคิดของตนเอง ค่านิยมจะอยู่ในตัวบุคคลในรูปของความเชื่อตลอดไป จนกว่าจะพบกับค่านิยมใหม่ ซึ่งตนพอใจกว่าก็จะยอมรับไว้ เมื่อบุคคลประสบกับการเลือกหรือเผชิญกับเหตุการณ์ ที่ต้องตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง บุคคลนั้นจะนำค่านิยมมาประกอบการตัดสินใจทุกครั้งไป ค่านิยมจึงเป็นเสมือนพื้นฐานแห่งการประพฤติปฏิบัติของบุคคลโดยตรง (Fraenkel J., 1977อ้างถึงในชญานิศวรร กุศลรัตนมณีพร และคณะ, 2555: น. 20)

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ค่านิยม หมายถึง ความเชื่อหรือหลักการที่บุคคลในสังคม ให้ความสำคัญกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งและพร้อมที่จะปฏิบัติตามสิ่งนั้น

2.2 ธรรมชาติของค่านิยม

ธรรมชาติของค่านิยมมี 3 ประการ (Rokeach, 1979 อ้างถึงใน ชญานิศวรร กุศลรัตนมณีพร และคณะ, 2555: น.15) ดังนี้

1. ค่านิยมมีลักษณะยืนยงถาวร (Completely Stable)

ค่านิยมมีลักษณะคงที่และไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทำให้มีความต่อเนื่องของวัฒนธรรม สังคม หรือบุคลิกภาพของกลุ่มคนในสังคม และทำให้คนกลุ่มหนึ่งแตกต่างไปจากกลุ่มคนในอีกสังคมหนึ่ง จนในที่สุดเกิดลักษณะประจำกลุ่มหรือประจำชาติเกิดขึ้น สาเหตุที่ค่านิยมมีลักษณะยืนยงเพราะตามกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์นั้น มนุษย์ได้ถูกสอนมาแต่เด็กเกี่ยวกับค่านิยมต่าง ๆ ในรูปของความแน่นอนอย่างเต็มที่ (Absolute, All-or-None Manner) เช่น ความซื่อสัตย์ ความมีน้ำใจ ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้มาเป็นเวลานานจะช่วยตอกย้ำให้ค่านิยมมีลักษณะคงทนถาวร ค่านิยมสามารถเปลี่ยนแปลงได้จากประสบการณ์ในช่วงชีวิตของคนที่ผ่านมา ไม่ใช่การเกิดขึ้นตามอารมณ์ขึ้นลงของมนุษย์ในลักษณะชั่วคราวช่วยยาม

2. ค่านิยมมีลักษณะเปรียบเทียบระดับความสำคัญ (Relative Conception)

เมื่อเด็กโตขึ้นและมีประสบการณ์การเรียนรู้ทางสังคม (Socialization) มากขึ้น เด็กจะเรียนรู้ว่าสถานการณ์ที่เขาประสบไม่ได้มีเฉพาะค่านิยมที่พ่อแม่ได้สั่งสอนไว้แต่ยังมีค่านิยมอื่น ๆ อีกที่ปรากฏอยู่ และกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมให้ความสำคัญแก่ค่านิยมบางอย่างมากกว่า ซึ่งเด็กจะเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ผ่านการสั่งสอน ประกอบกับการสังเกตจากการกระทำที่เป็นบรรทัดฐาน (Norm) ของคนในสังคมนั้น ๆ และเมื่อเขามีประสบการณ์กับคำว่าค่านิยมที่ไม่สอดคล้องกัน เขาก็จะจัดลำดับค่านิยมโดยอย่างไรก็ตามจะไม่แตกต่างจากคนในกลุ่มมากนัก

3. ค่านิยมมีลักษณะเป็นความเชื่อ

ความเชื่อนั้นแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ ประเภทแรกเป็นความเชื่อแบบพรรณนาสถานการณ์ (Descriptive or Existential Beliefs) ซึ่งเป็นความเชื่อที่ถูกทดสอบได้จริงหรือเท็จ เช่น ฉันเชื่อว่าข้างนอกฝนกำลังตก ประเภทที่สอง คือ ความเชื่อแบบประเมินสถานการณ์ (Evaluative Beliefs) ซึ่งเป็นความเชื่อที่ประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ ว่าดีหรือไม่ดี เช่น ฉันเชื่อว่าการออกกำลังกายเป็นประจำดีต่อสุขภาพ ประเภทที่สาม เป็นความเชื่อแบบพรรณนากำหนด (Descriptive or Perspective) เป็นความเชื่อที่บ่งบอกถึงวิถีทางปฏิบัติ (Means of Action) หรือจุดหมายปลายทาง (End of Action) อันเป็นที่ปรารถนาด้วยและเป็นความเชื่อที่มีทิศทางและเป้าหมายของการกระทำมากกว่าเชื่ออีก 2 ชนิดแรก

2.3 ประเภทของค่านิยม

ยอน์ ชุ่มจิต (2546 อ้างถึงในอาทิตย์ญา โพธิ์สวຍ, 2550: น. 15-16) จำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. ค่านิยมทางวัตถุ (material values) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตซึ่งได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค นอกจากนี้ยังมีสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นเครื่องเสริมหรืออำนวยความสะดวกสบายให้กับชีวิตอีกมากมาย บางสิ่งก็จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต เช่น ยานพาหนะและโทรศัพท์ เป็นต้น

2. ค่านิยมทางสังคม (social values) เป็นค่านิยมที่ทำให้เกิดความรักความเข้าใจและความต้องการทางสังคมของบุคคล ผู้ที่มีค่านิยมด้านนี้มักจะให้ความสนใจในการปะทะสังสรรค์กับบุคคลต่าง ๆ อยู่เป็นนิจ

3. ค่านิยมทางความจริง (truth values) เป็นค่านิยมที่มีความสำคัญยิ่งต่อผู้ที่ชอบศึกษาค้นคว้าวิจัยความรู้ใหม่ ๆ ที่เห็นได้เด่นชัด

4. ค่านิยมทางจริยธรรม (ethics values) เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบชั่วดีกระทำสิ่งที่ควรกระทำและงดเว้นในสิ่งที่ควรงดเว้น ซึ่งผู้ที่มีค่านิยมในด้านนี้จะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมในทางที่พึงประสงค์

5. ค่านิยมทางสุนทรียภาพ (aesthetic values) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับความซาบซึ้งในความสวยงาม ความไพเราะ ซึ่งจะเป็นผู้ที่ชื่นชอบงานศิลปะ ดนตรี งานหัตถศิลป์ ชื่นชมความงามของธรรมชาติ

6. ค่านิยมทางศาสนา (religious values) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับความปรารถนา ความสมบูรณ์ของชีวิต รวมทั้งความศรัทธาและการบูชาในทางศาสนาด้วย บุคคลที่มีศรัทธาเลื่อมใสต่างกันจึงเคารพนับถือศาสนาตามบรรพบุรุษ เป็นต้น

นักวิชาการต่างประเทศท่านอื่นได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับระบบค่านิยมและสังคม และทำการจำแนกค่านิยมออกเป็น 6 ประเภท (Gordow W. Allport and Leo Postman, 1965 อ้างถึงในชญานิศวรร กุศลรัตน์นิพร และคณะ, 2555: น. 18-19) ดังนี้

1. ค่านิยมตามแนวทฤษฎี (Theoretical) หมายถึง ค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับการหาความจริง (Truth) ที่สามารถพิสูจน์หรือตรวจสอบได้ตามหลักเหตุผล และการคิดอย่างเป็นระบบ

2. ค่านิยมตามแนวเศรษฐกิจ (Economic) หมายถึง ค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับการใช้งานและผลประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งมักจะเป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือการสร้างความมั่นคง

3. ค่านิยมตามแนวทางสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) หมายถึง ค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับศิลปะ ความงาม รูปแบบ และการแสดงออกที่สอดคล้องกับสถานการณ์

4. ค่านิยมตามแนวสังคม (Social) หมายถึง ค่านิยมที่ให้ความสำคัญต่อความผูกพัน มนุษย์สัมพันธ์ และการอยู่ร่วมกันของส่วนรวม

5. ค่านิยมตามแนวการเมือง (Political) หมายถึง ค่านิยมที่ให้ความสำคัญต่อการได้มา การดำรงรักษา และการใช้อำนาจเหนือบุคคลอื่น ยกย่องความมีอิทธิพลและอำนาจ ไม่ว่าจะได้มาโดยชอบธรรมหรือไม่ก็ตาม

6. ค่านิยมตามแนวศาสนา (Religious) หมายถึง ค่านิยมที่ให้ความสำคัญต่อคุณธรรม จริยธรรม ความเชื่อ และศรัทธาของบุคคล ตลอดจนการศึกษาและประสบการณ์ เพื่อทำความเข้าใจและเป็นเอกภาพกับระบบธรรมชาติ

Rokeach (1979 อ้างถึงในจันทนา เริ่มสินธุ์, 2553: น. 17) แบ่งค่านิยมออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ค่านิยมเป้าหมาย (terminal values) หรือจุดหมายปลายทางของชีวิตเป็นค่านิยมของการมีชีวิตอยู่ ประกอบด้วย

1.1 ค่านิยมมีศูนย์กลางอยู่ที่ตัวบุคคล (self-centered) เช่น ความสงบสุขทางใจ

1.2 ค่านิยมมีศูนย์กลางอยู่ที่สังคม (social-centered) เช่น การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์หรือสันติ

สุขในโลก

2. ค่านิยมที่เป็นวิถีปฏิบัติ (instrumental values) หรือวิถีในการประพฤติปฏิบัติ ประกอบด้วย

2.1 ค่านิยมที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ด้านคุณธรรม (moral values) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งหากค่านิยมนี้ถูกละเมิดจะรู้สึกสำนึกผิด (guilt feeling) หรือขัดต่อมโนธรรมภายในใจ เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์

2.2 ค่านิยมที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ด้านความสามารถ (competence values) หรือค่านิยมสร้างตน (self-actualization) ซึ่งเสริมให้เป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มที่ ไม่เกี่ยวกับด้านคุณธรรม (morality) การละเมิดค่านิยมประเภทนี้จะทำให้เกิดความรู้สึกอับอาย (shame feeling) ที่ขาดความสามารถส่วนตัว เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับความสามารถและประสิทธิภาพของบุคคล

2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับค่านิยม

ทฤษฎีเกี่ยวกับค่านิยมมีหลายทฤษฎี ดังนี้

2.4.1 ทฤษฎีของโรคิช

โรคิช (Rokeach, 1979 อ้างถึงใน ชญาณิชกร กุรัตนมณีพร และคณะ, 2555: น. 15) มีความเห็นว่า ค่านิยมเป็นความเชื่อที่มีลักษณะค่อนข้างถาวร วิธีปฏิบัติบางอย่างหรือเป้าหมายบางอย่างนั้นเป็นสิ่งที่บุคคล หรือสังคมเห็นสมควรที่จะยึดถือหรือปฏิบัติ ค่านิยมจึงเป็นสิ่งที่บุคคลนั้นได้ให้ความสำคัญกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และสิ่งนั้นมีคุณค่าพร้อมที่จะปฏิบัติตาม ค่านิยมของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับ ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน ดังนั้นค่านิยมของบุคคลจึงแตกต่างกันไปแม้จะอยู่ในสังคมเดียวกัน

ตามแนวคิดของโรคิช ค่านิยมมีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่

- 1) ค่านิยมเป็นการรู้คิด (Cognitive) ในความหมายที่บุคคลรู้ในทางที่ถูกต้องของการปฏิบัติ หรือรับรู้ในเป้าหมายที่ถูกในชีวิตของเขา
- 2) ค่านิยมมีลักษณะเป็นความรู้สึก (Affective) ในความหมายที่บุคคลนั้นมีอารมณ์อ่อนไหวเกี่ยวกับค่านิยมนั้น ๆ คือ ชอบ เห็นด้วยกับค่านิยมหนึ่ง และเกลียด หรือคัดค้านกับค่านิยมอื่น
- 3) ค่านิยมเป็นองค์ประกอบของพฤติกรรม (Behavioral) ในความหมายที่เป็นตัวแทรกที่จะนำไปสู่พฤติกรรม

2.4.2 ทฤษฎีกระจ่างค่านิยม (the values clarification)

แรตส์และคณะ (Raths, Hamin and Simon, 1996, 1972 อ้างถึงใน จันทนา เริ่มสินธุ์, 2553) ได้พัฒนาทฤษฎีนี้จากแนวคิดของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ซึ่งสนใจกระบวนการก่อให้เกิดค่านิยม และมีความเชื่อเกิดแบบพฤติกรรมได้อย่างไร ไม่ได้สนใจระบบค่านิยมของคน โดยอธิบายจากแนวคิดที่ว่า ค่านิยม คือ หลักการประพฤติปฏิบัติตนต่อสิ่งต่าง ๆ ที่บุคคลถือว่าดีงาม ถูกต้อง และควรแก่การยึดถือ ทฤษฎีนี้มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนค้นพบตัวเองว่า หลักประพฤติปฏิบัติของตนเองต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นอย่างไร โดยถือว่า ค่านิยมเกิดจากการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล เพราะกลุ่มนี้มองว่า ความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมที่บุคคลจะแสดงออกมาในชีวิตประจำวันที่มีมากมาย คนเราจะตัดสินใจใช้ชีวิตอย่างไร มักจะตั้งอยู่บนค่านิยมที่เรายึดถือ บางครั้งก็ไม่ชัดเจนว่ามีค่านิยมอะไรในหลาย ๆ ด้าน เรามีข้อสับสนหรือขัดแย้งในค่านิยม เช่น การเมือง ศาสนา การทำงาน สถานศึกษา ความรัก ครอบครัว วัฒนธรรม เพื่อน เงินทอง กฎระเบียบ ฯลฯ สังคมสมัยใหม่มีความซับซ้อนทำให้ต้องมีการเลือกตลอดและยากขึ้นทุกที ทำอย่างไรจะนำทิศทางชีวิตของตนเองได้ พัฒนาการของการเกิดค่านิยมมีลักษณะดังนี้

- 1) รับค่านิยมโดยตรงหรือทางอ้อม การปลูกฝังค่านิยมไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร สถาบันต่าง ๆ ให้ค่านิยมไม่เหมือนกัน เช่น พ่อแม่ อาจารย์ นักการเมือง สื่อมวลชน ฯลฯ ทำให้เยาวชนสับสนว่าอะไรกันแน่คือ ค่านิยมที่ถูกต้อง ไม่สามารถวิเคราะห์ว่า อะไรดีหรือเลว ดังนั้น การตัดสินใจมักจะได้รับอิทธิพลจากเพื่อนหรือตัดสินใจโดยไม่ได้คิด

2) ไม่มีค่านิยมระบบใดระบบหนึ่งที่ถูกต้องกับทุกคน แต่ละคนจะจัดชุดค่านิยมของตนเองขึ้นมา หากตัดสินใจที่ดีก็ดีไป การตัดสินใจโดยตนเอง มักพบข้อขัดแย้ง เยาวชนต้องการความช่วยเหลือจากผู้ที่มีทิศทางโดยไม่มีกำบังแต่จะคอยช่วยเหลือตลอดเวลา

3) การเลียนแบบเป็นหนทางในการถ่ายทอดค่านิยม การเสนอรูปแบบที่น่าปฏิบัติตาม เยาวชนที่พบเห็นมีความรู้สึกประทับใจในตนเองและค่านิยมของคนนั้น ๆ

4) กระบวนการทำค่านิยมให้กระจ่าง พยายามช่วยให้เยาวชนตอบคำถามและสร้างค่านิยมเป็นแนวทางที่เป็นระบบและนำไปประยุกต์ใช้ได้กว้างขวางมากกว่า

นักทฤษฎีแนวนี้ได้เสนอเกณฑ์ในการตัดสินใจว่า พฤติกรรมที่แสดงออกมาได้สะท้อนค่านิยมของบุคคลที่มีกระบวนการสร้างค่านิยม (valuing) ไว้ 3 ขั้นตอน 7 องค์ประกอบ ดังนี้

ขั้นที่ 1 เลือกความเชื่อและพฤติกรรมของคน (choosing one's beliefs and behaviors)

องค์ประกอบที่ 1 เลือกจากข้อเลือกต่าง ๆ ที่บุคคลสำรวจว่า มีทางเลือกอะไรบ้าง แล้วค่อยๆ ตัดทางเลือกที่ไม่ต้องการออก เหลือแต่ทางเลือกที่จะปฏิบัติเพียงทางเลือกเดียว

องค์ประกอบที่ 2 เลือกจากการพิจารณาผลที่เกิดขึ้นจากทางเลือกที่จะปฏิบัติว่า มีผลเป็นอย่างไร

องค์ประกอบที่ 3 เลือกอย่างมีอิสระด้วยความพอใจเต็มใจในการเลือก ไม่เลือกเพราะถูกบังคับ ไม่หวังผลตอบแทน ไม่กลัวถูกลงโทษ ไม่กลัวการวิพากษ์วิจารณ์

ขั้นที่ 2 ให้คุณค่าแก่ความเชื่อและพฤติกรรมของคน (prizing one's beliefs and behaviors)

องค์ประกอบที่ 4 ให้คุณค่าและการยึดมั่น ผู้เลือกรู้สึกภูมิใจและมีความยินดีที่จะได้เลือกกระทำสิ่งนั้น

องค์ประกอบที่ 5 ยืนยันคุณค่าต่อสาธารณะให้ทราบถึงการตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติของตนเองที่เหมาะสม

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติตามความเชื่อของตน (acting one's beliefs)

องค์ประกอบที่ 6 ลงมือปฏิบัติในสิ่งที่ตนได้เลือก รวมทั้งการพยายามถ่ายทอดทัศนะของตนเองให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม

องค์ประกอบที่ 7 การปฏิบัติเป็นแบบแผนคงเส้นคงวาและทำซ้ำจนเป็นลักษณะนิสัยปกติที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

กระบวนการทั้ง 7 องค์ประกอบทำให้เกิดการลบล้างค่านิยมในชีวิตของตน การนำกระบวนการนี้มาใช้เพื่อก่อให้เกิดความเชื่อและรูปแบบปฏิบัติในปัจจุบัน รวมทั้งค่านิยมที่ยังไม่เกิดขึ้นในอนาคต

2.4.3 ทฤษฎีค่านิยมโปรแกรมทางจิต (mental program)

ฮ็อฟสตีด (Hofsteds, 1987 อ้างถึงใน จันทนา เริ่มสินธุ์, 2553) อธิบายถึงทฤษฎีค่านิยมด้วยโปรแกรมทางจิตว่า พฤติกรรมของคนสามารถทำนายได้จากการได้รับการปลูกฝังค่านิยม ซึ่งเป็นโปรแกรมทางจิตที่อยู่ในสมองของคนที่จะพิจารณาว่าอะไรดี อะไรไม่ดี มี 3 ระดับ คือ ระดับสากล ระดับกลุ่มหรือสังคม และระดับบุคคล

- 1) ค่านิยมระดับสากล (universal) เป็นลักษณะไม่เฉพาะเจาะจง
- 2) ค่านิยมระดับกลุ่มหรือสังคม (collective) เป็นวัฒนธรรมของแต่ละสังคม
- 3) ค่านิยมระดับบุคคล (individual) เป็นค่านิยมของแต่ละบุคคล

ฮ็อฟสตีดได้เสนอค่านิยมที่มีทั้งแบบเข้มข้น (intensity) และแบบชี้ทิศทาง (direction) และยังแยกเป็นค่านิยมที่ประสงค์ (the desired) กับค่านิยมที่พึงประสงค์ (the desirable) ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ความแตกต่างระหว่างค่านิยมที่ประสงค์กับค่านิยมที่พึงประสงค์

ธรรมชาติของค่านิยม	ค่านิยมที่ประสงค์	ค่านิยมที่พึงประสงค์
● มิติของค่านิยม	● ความเข้มข้น	● ชี้ทิศทาง
● ธรรมชาติของค่านิยมที่เป็นปกติวิสัยที่มีความพ้องต้องกัน	● สถิติ เหตุการณ์ หลักเหตุผล การปฏิบัติ	● อุดมการณ์
● พฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง	● เลือกแบ่งแยก พยายาม	● เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
● ผลที่ได้รับ	● การกระทำ	● ถ้อยคำ
● ศัพท์ที่ต้องใช้เครื่องมือวัด	● มีความสำคัญ สำเร็จสูง วัดได้จริง ผู้คนชอบ นำทำ	● ดี เห็นด้วย ถูกต้อง และควร จะเป็น
● ความหมายเชิงจิตพิสัย	● กิจกรรมบวกกับการประเมิน	● ประเมินอย่างเดียว
● บุคคลที่กล่าวถึงในเครื่องมือวัด	● ฉันทหรือคุณ	● บุคคลทั่วไป

ที่มา: จันทนา เริ่มสินธุ์ (2553)

2.4.4 ทฤษฎีเส้นทางค่านิยม

เลวิส (Lewis, 1999 อ้างถึงใน จันทนา เริ่มสินธุ์, 2553) เสนอเส้นทางของค่านิยมและความเชื่อที่ผ่านการแสดงออกทางวัฒนธรรม (cultural display) ในลักษณะการแสดงออก ดังนี้

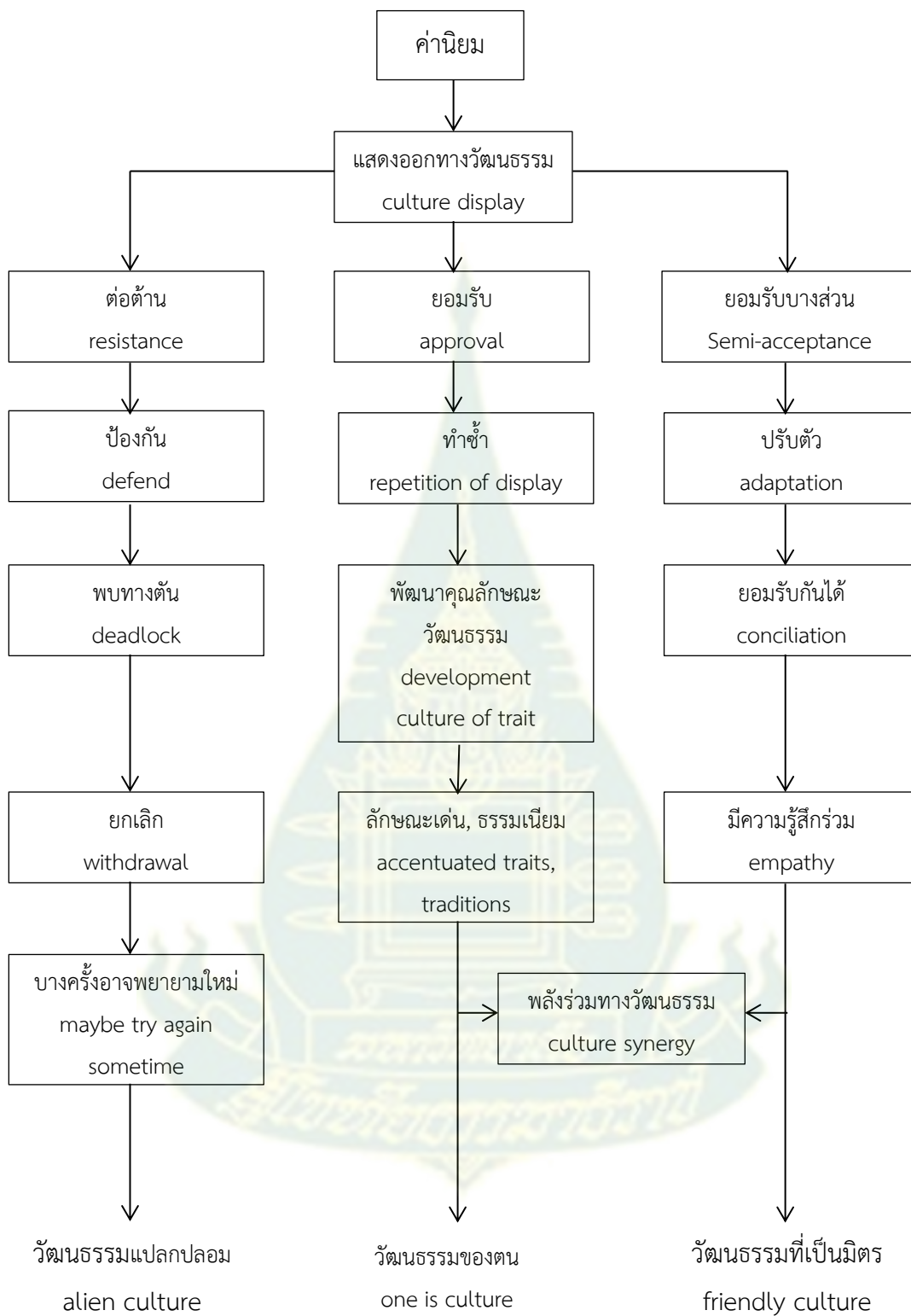
1) การต่อต้าน (resistance) เป็นการแสดงออกด้วยการป้องกันไม่ยอมรับ ซึ่งนำไปสู่การพบทางตัน สุดท้ายต้องยกเลิก แต่ในบางครั้งจะมีการพยายามใหม่ ผลที่เกิดขึ้น คือ เกิดเป็นวัฒนธรรมแปลกปลอม (alien culture)

2) การยอมรับ (approval) เป็นการแสดงออกด้วยการกระทำซ้ำจนเกิดการพัฒนาคูณลักษณะ วัฒนธรรม มีลักษณะเด่นและเป็นธรรมเนียมประเพณี เกิดเป็นวัฒนธรรมของตน

3) การยอมรับบางส่วน (semi-acceptance) เป็นการแสดงออกด้วยการปรับตัวยอมรับได้และมีความรู้สึกร่วม เกิดเป็นวัฒนธรรมที่เป็นมิตร (friendly culture)

ทั้งนี้ ความรู้สึกร่วมและการยอมรับสามารถจะก่อให้เกิดพลังร่วมทางวัฒนธรรม (culture synergy)

ที่มา: จันทนา เริ่มสินธุ์ (2553)
 ภาพที่ 2.1 เส้นทางค่านิยม

2.5 วิธีการวัดค่านิยม

ค่านิยมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ภายในจิตใจของแต่ละบุคคล ในการที่จะวัดค่านิยมนั้นจะต้องพิจารณาจากความรู้สึก พฤติกรรมการแสดงออก คำพูด ความคิดเห็น ความเชื่อ ความชอบ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงวิธีการวัดค่านิยมไว้ดังนี้

เคอริงเจอร์ (Kerlinger, 1973 อ้างถึงในจันทนา เริ่มสินธุ์, 2553) กล่าวว่า ค่านิยมของคนสามารถวัดได้จากพฤติกรรม เจตคติ หรือความคิดเห็นของคนเรา เนื่องจากการวัดค่านิยมเป็นการแสดงความนิยมชมชอบต่อบุคคล สิ่งของ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยการประเมินค่าหรือตีค่าภายใต้บรรทัดฐานของสังคม และค่านิยมของคนเรานั้นจะแสดงออกในทิศทางที่ดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

ไพฑูริย์ เครือแก้ว (2522 อ้างถึงในจันทนา เริ่มสินธุ์, 2553) กล่าวว่า การที่จะทราบว่าบุคคลนั้นมีค่านิยมเป็นอย่างไร ให้สังเกตหรือดูได้อย่างคร่าวๆ จากพฤติกรรมต่างๆ 5 ประการ ดังนี้

1. ดูจากสิ่งที่บุคคลได้เลือกในชีวิตประจำวันของเขาว่า คนนี้ คนนั้น ได้เลือกทำอะไร ซื่ออะไร เป็นต้น ซึ่งพอจะเป็นช่องทางให้เราเข้าใจค่านิยมของคนนั้น
2. ดูทิศทางแห่งความสนใจของบุคคล คนเราแต่ละคนจะมีทิศทางของความสนใจที่พอสังเกตได้
3. ดูจากคำพูดที่แสดงออก โทนทั่วไปคนเรามักแสดงค่านิยมของคน ๆ นั้น ว่ามีอะไรบ้าง
4. ดูได้จากคำพูดที่ใช้ในการสนทนา เราจะสังเกตเห็นเสมอ ๆ ในวงสนทนา ๆ ทั่วไป คำพูดหรือความคิดเห็นบางสิ่งบางอย่างจะทำให้ทราบค่านิยมของคน ๆ นั้น ว่ามีอะไรบ้าง
5. ดูได้จากความคิด การเขียนของบุคคล ซึ่งมักจะแสดงออกถึงหลักการ อุดมการณ์ ความคิด ความฝัน และรสนิยมของตัวเองออกมาเสมอ สิ่งเหล่านี้เป็นแนวทางที่จะเข้าใจค่านิยมของแต่ละคนได้เป็นอย่างดี

เพ็ญประภา สุวรรณ (2526, อ้างถึงในวิภารัตน์ ทัพพะจันทร์, 2549) ได้กล่าวถึงการศึกษาค่านิยมไว้ 2 วิธี ดังนี้

1. การศึกษาค่านิยมโดยใช้แบบสอบถาม
  - 1.1 การศึกษาค่านิยมโดยการจัดลำดับความสำคัญ (ranking) เครื่องมือที่ใช้ศึกษาค่านิยม คือการจัดลำดับค่านิยม เพื่อจะศึกษาค่านิยมใดที่กลุ่มบุคคลนั้นให้ค่านิยมสูงกว่าค่านิยมอื่น ๆ เป็นการเปรียบเทียบลำดับความสำคัญของค่านิยมที่ผู้ศึกษากำหนดให้
  - 1.2 การศึกษาค่านิยมโดยการให้ผู้ตอบประเมินค่า (rating) โดยการสร้างแบบทดสอบวัดค่านิยม แล้วให้ผู้ตอบประเมินค่านิยมประเภทต่าง ๆ มีค่าสำหรับตนมากน้อยเพียงใด โดยให้เลือกแล้วให้น้ำหนักตามลำดับ 5 อันดับ หรือ 3 อันดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด หรือ มาก ปานกลาง น้อย การสร้างแบบสอบถามโดยวิธีการประเมินค่าจะศึกษาค่านิยมเรื่องอะไรก็สร้างค่านิยมย่อยซึ่งจะคลุมนค่านิยมที่ต้องการจะศึกษาให้มากที่สุด

2. การศึกษาค่านิยมโดยไม่ใช้แบบสอบถาม สามารถใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมโดยตรง การทดลองหรือสัมภาษณ์ ซึ่งวิธีการเหล่านี้ไม่ค่อยจะแพร่หลาย เพราะมีปัญหาเรื่องเวลา ค่าใช้จ่ายสูง

3. ค่านิยมในสังคมไทย

ค่านิยม คือ ฐานความเชื่ออย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะถูกยึดถือไว้เพียงส่วนบุคคลหรืออาจจะเป็นค่านิยมที่ยึดถือของสมาชิกในสังคม อันเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงจุดยืนที่ชัดเจนที่มีต่อสิ่งใดๆ ว่าดีหรือไม่ดี ชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยและนำมาเป็นบรรทัดฐานในการประพฤติปฏิบัติตน ซึ่งแน่นอนว่าค่านิยมของทุกคนที่เป็นปัจเจกบุคคลนั้นย่อมไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจและความปรารถนาส่วนบุคคล แต่หากว่าสิ่งที่ยึดถืออันนั้นถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ดีหรือมีความเป็นที่ยอมรับและนิยมกันโดยทั่วไป ก็จะกลายมาเป็นค่านิยมของสังคมได้ ซึ่งทำให้คนทั่วไปนำมาปฏิบัติยึดถือ จนค่านิยมบางอย่างนั้นอาจได้กลายกลืนไปเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมได้เช่นกัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ผ่านช่วงเวลาต่างๆ ก็ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อค่านิยมบางอย่างได้ อาจจะมีค่านิยมใหม่ๆ เข้ามา ส่วนค่านิยมเก่าที่มีมาแต่เดิมนั้นอาจเลือนหายไป อย่างไรก็ตามค่านิยมเป็นสิ่งที่ส่งผลให้เกิดได้ทั้งการขับเคลื่อนให้สังคมเจริญก้าวหน้าไปรวมไปถึงสามารถทำให้สังคมถดถอยลงได้เช่นเดียวกัน

สำหรับค่านิยมของสังคมไทยเรานั้นมีอยู่ด้วยกันหลากหลายและยังมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อม ปัจจัยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสัมพันธ์กับนานาชาติการศึกษา กระแสโลกาภิวัตน์ ล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุที่ทำให้ค่านิยมเปลี่ยนแปลง เกิดขึ้น หรือถูกหลอมรวมและเสื่อมไป ทั้งนี้ค่านิยมต่างๆ ของสังคมไทยจากการรวบรวมงานค้นคว้าและงานวิจัยต่างๆ สามารถสรุปได้ดังนี้ (ชญาสิทธิ์ กุศลรัตน์ นมณีพร และคณะ, 2555: น. 21-22)

- 1) ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา
- 2) เคารพเทิดทูลสถาบันพระมหากษัตริย์ สังคมไทยต่างกับสังคมชาติอื่น กษัตริย์ไทยเปรียบเสมือนสมมติเทพ คอยดูแลทุกข์สุขของประชาชน ทำนุบำรุงประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองในทุกๆ ด้าน จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจพระองค์เป็นทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตคนไทย เป็นที่เคารพเทิดทูนของคนไทยเป็นอย่างยิ่ง
- 3) นิยมความร่ำรวยและมีเกียรติ สังคมไทยในปัจจุบันให้ความสำคัญเรื่องความร่ำรวยและเงินทอง เพราะมีความเชื่อว่าเงินทองสามารถบันดาลความสุขตอบสนองความต้องการของคนได้
- 4) นิยมอำนาจ สังคมไทยยกย่องผู้มีอำนาจ ให้ความสำคัญ และเกรงกลัวบารมี คนไม่มีอำนาจ คนในสังคมจะไม่เกรงใจ ดังนั้นคนไทยอยากจะเป็นคนที่มีอำนาจ เพื่อให้ได้รับการยกย่อง และเกรงกลัวจากคนในสังคม ซึ่งการแสวงหาอำนาจอาจจะทำในทางที่ไม่ถูกต้อง เช่น การใช้เงินซื้อเสียง และตาแหน่งต่างๆ เป็นต้น
- 5) เคารพผู้อาวุโส ผู้อาวุโสหมายถึง ความอาวุโสด้านอายุ ตำแหน่งหน้าที่การงาน คุณวุฒิ ชาติสกุล การเคารพผู้อาวุโสได้รับการปลูกฝังสืบต่อกันมาจนเป็นวิถีชีวิตที่พึงปฏิบัติในสังคมไทย เช่น สถาบันครอบครัว

จะอบรมสั่งสอนให้เคารพพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย สถาบันการศึกษาจะอบรมให้เคารพครู อาจารย์ รุ่นน้องเคารพรุ่นพี่ เป็นต้น

6) รักสนุก กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของสังคมไทย มักสอดแทรกความสนุกสนานแฝงไว้ เช่น ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีโกนจุก ประเพณีรับน้องใหม่ งานฉลองวันเกิด เป็นต้น

7) นิยมความหรูหรา คนไทยนิยมแสดงออกถึงความหรูหรา มีหน้ามีตาในสังคม เพื่อแสดงให้ผู้อื่นเห็นว่าตนมีสถานภาพทางสังคมสูง เช่น จัดงานใหญ่ แต่งกายด้วยของมีค่า มีเครื่องใช้ที่ทันสมัยและราคาแพง เป็นต้น

8) นิยมเครื่องรางและโชคลาง เป็นค่านิยมเรื่องความเชื่อ และการนับถือผีสงเทวดามักนิยมทำเครื่องราง ประพรมน้ำมนต์เพื่อขจัดภัยต่างๆ เพื่อความสบายใจ และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เมื่อประสบภัยจะมีการสะเดาะเคราะห์ และขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยการดูฤกษ์ยาม เช่น การเดินทาง การขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น

9) นิยมการทำบุญสร้างวัด ปิดทองฝังลูกนิมิต คนไทยส่วนใหญ่เชื่อว่าการทำบุญจะส่งผลดีให้ตนทั้งชาตินี้ และชาติหน้า ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนไป คนทำบุญลดน้อยลง และการทำบุญเริ่มนิยมทำกันหลายรูปแบบ เช่น การเลี้ยงเด็กพิการ การสงเคราะห์เด็กกำพร้า การสร้างโรงเรียน เป็นต้น

10) นิยมพูดหรือบอกเล่าเกินความเป็นจริง เป็นการสร้างบรรยากาศให้ตื่นตื้นมีรสชาติสนุกสนาน และยกตนเองให้มีค่าขึ้นเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียหาย ดังนั้น สุภาษิตไทยจึงกล่าวไว้ว่า สิบปากว่า ไม่เท่าตาเห็น ฟังหู ไว้หู เพื่อเตือนใจให้เห็นข้อเท็จจริงด้วยตนเอง

11) มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง เพื่อปลุกฝังให้เยาวชนไทยทุกคนกล้าตัดสินใจและกล้าแสดงออกทางความคิดและการกระทำ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมที่จะเป็นผู้นำที่ดีได้

12) ชอบแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น ลักษณะกลัวการเสียเปรียบ กลัวสู้เพื่อนไม่ได้ เพื่อการอยู่รอดจึงต้องทำการแย่งชิงแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเอง

13) นิยมการบริโภค นิยมบริโภคของแพง เลียบแบบอย่างตะวันตก รักความสะดวกสบาย ใช้จ่ายเกินตัวเป็นการนำไปสู่การมีหนี้สินมากขึ้น

14) ชอบอิสระไม่ชอบอยู่ภายใต้อำนาจของใคร ไม่ชอบการมีเจ้านายหลายคน ในการทำงานมักประกอบอาชีพอิสระ เปิดกิจการเป็นของตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้บัญญัติค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ เมื่อปี พ.ศ. 2525 เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิตและพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2526 อ้างถึงใน ชญาณิชกร กุศลรัตนมณีพร และคณะ, 2555: น. 21-22) คือ

1) การพึ่งตนเอง การขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ การพึ่งตนเองคือการรู้จักหารายได้ หาทรัพย์สินไว้เลี้ยงตัวเองได้ โดยไม่เป็นภาระแก่คนอื่น ไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรคต่อความยากลำบาก ซึ่งจะทำให้เกิดการขยันหมั่นเพียรมีมานะอดทนสามารถฝ่าฟันอุปสรรคที่ขวางกั้น อันเป็นบ่อเกิดของความสำเร็จหรือปรับปรุง

ตนเองให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งก็เท่ากับสร้างคนให้มีความรับผิดชอบคือรู้จักหน้าที่ที่ตนเองต้องกระทำ ต้องปฏิบัติ เช่น เป็นครูความรับผิดชอบคือ การสอนนักเรียนให้มีความรู้และดูแลนักเรียนให้ดีที่สุด ความรับผิดชอบนี้รวมถึง การเคารพในกฎเกณฑ์ มีใจเป็นนักกีฬา กล้ารับผิดชอบ

2) การประหยัดและการออม การประหยัดคือ การรู้จักใช้จ่ายในทางที่ถูกที่ควร การประหยัด เป็นการสอนคนให้มีความละเอียดรอบคอบ มีระเบียบวินัย มีความระมัดระวัง เช่น เสื้อผ้าเก่าขาดก็รู้จักนำมาปะชุน กินอาหารไม่หมดก็รู้จักก่อนเก็บไว้กินในมื้อต่อไป เป็นต้น การประหยัดจึงเป็นการรู้จักใช้เงินและสิ่งของให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การประหยัดจึงช่วยให้รู้จักวางแผนในการใช้เงินและสิ่งของให้คุ้มค่าและเหมาะสม ซึ่งก็เท่ากับเป็นการออม คือการรู้จักถนอม สงวน เก็บงำ เพื่อจะได้มีโอกาสเก็บสะสมให้มากยิ่งขึ้น

3) การมีระเบียบวินัยและการเคารพกฎหมาย “การมีระเบียบวินัย” ได้แก่ การรู้จักทำตามกฎเกณฑ์ ไม่ฝ่าฝืนไม่เห็นแก่ความสบายเล็กๆ น้อยๆ หรือผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลักจนขาดระเบียบ เช่น ทิ้งสิ่งของลงบนท้องถนนข้ามถนนในทางที่เขาไม่ให้ข้าม เป็นต้น ระเบียบวินัยจึงสร้างคนให้มีความประพฤติปฏิบัติไปตามกฎเกณฑ์ที่สังคมต้องการ ซึ่งกฎเกณฑ์นี้ ในสังคมใหญ่เรียกว่า “กฎหมาย” ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับในสังคมที่มีคนอยู่เป็นจำนวนมากและมาจากที่ต่างๆ กัน

4) การปฏิบัติตามคุณธรรมของทางศาสนา ทุกศาสนาสอนคนให้มีเมตตากรุณาต่อกันและทำความดี มีจิตใจที่งดงาม พฤติกรรมที่ประกอบด้วยคุณธรรมสุจริตทั้งกายวาจาและใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาพุทธสอนให้บุคคลละเว้นความชั่ว ประพฤติดี ทำใจให้บริสุทธิ์ ไม่ประมาท สอนในเรื่องชีวิตที่ไม่เที่ยงแท้แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลง และความแตกดับของสังขาร ซึ่งช่วยให้คนเราเกิดความเข้าใจเรื่องของชีวิต การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนานอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตของแต่ละบุคคลแล้ว ยังเป็นประโยชน์แก่สังคมโดยส่วนรวม

5) ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ชาติ หมายถึงกลุ่มคนที่มีเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมและความเป็นมา ในประวัติศาสตร์อย่างเดียวกันชาติจึงเป็นสมบัติของส่วนรวม เราจึงต้องรัก และยกย่องเทิดทูน เพราะความเสื่อมสลายของชาติหมายถึงความเสื่อมสลายของคนไทยทุกคน ความเจริญก้าวหน้าของชาติ หมายถึงความเจริญก้าวหน้าของทุกคน ศาสนา เป็นสถาบันที่สอนคนให้เป็นคนดีโดยเฉพาะในสังคมไทยนี้เปิดโอกาสให้คนไทยเลือกนับถือศาสนาได้ตามความศรัทธาของตน มิได้มีความรังเกียจเดียดฉันท์ พระมหากษัตริย์ เป็นสถาบันสูงสุดที่ทำให้คนไทยมีที่ยึดเหนี่ยวทางใจ เป็นที่เคารพเทิดทูนของคนไทยเป็นอย่างยิ่งพระมหากษัตริย์ไทยจึงทรงเป็นมิ่งขวัญ และที่รักเคารพเทิดทูนของคนทั้งชาติ ฉะนั้นเราจึงควรจะรักเคารพยกย่องเทิดทูนปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่ให้ใครมาทำลาย

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช) มีนโยบายสร้างสรรค์ประเทศให้เข้มแข็งโดยสร้างคนไทยให้มีค่านิยม 12 ประการ (<http://www.thaigov.go.th/index.php/news1/item/84708-id84708>) ได้แก่

- 1) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- 2) ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม

- 3) กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
  - 4) ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม
  - 5) รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม
  - 6) มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
  - 7) เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง
  - 8) มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่
  - 9) มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
  - 10) รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี
- 11) มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา
  - 12) คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

4. การสร้างเครื่องมือวัดค่านิยม

4.1 เครื่องมือวัดค่านิยม

ค่านิยมเป็นคุณลักษณะด้านเจตพิสัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรู้สึกซึ่งเป็นคุณลักษณะภายในตัวบุคคล การวัดคุณลักษณะต้องอาศัยการวัดจากการแสดงออกทางวาจาและพฤติกรรม และเนื่องจากคุณลักษณะด้านเจตพิสัยมีหลายประเภท เช่น ความสนใจ ความพึงพอใจ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นเครื่องมือวัดและประเมินคุณลักษณะด้านเจตพิสัยจึงมีหลายประเภท จำแนกได้ดังนี้(วรรณดี แสงประทีปทอง, 2555: 7-8)

- 1) จำแนกตามผู้วัด จำแนกเครื่องมือวัดคุณลักษณะได้ 2 ประเภทย่อยตามผู้ใช้เครื่องมือ คือ
  - (1) เครื่องมือที่ใช้ประเมินตนเอง เป็นเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่ให้ผู้ถูกประเมินเป็นผู้ตอบหรือรายงานตนเอง เช่น แบบสอบถาม แบบวัดค่านิยม แบบวัดเจตคติ แบบวัดความพึงพอใจ เป็นต้น
  - (2) เครื่องมือที่ให้ผู้อื่นประเมิน เป็นเครื่องมือที่ให้ผู้เกี่ยวข้องกับผู้ถูกประเมินเป็นผู้ตอบ เช่น แบบสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินนิสัยในการทำงาน แบบประเมินการทำงานกลุ่ม เป็นต้น
- 2) จำแนกตามวิธีการวัด จำแนกเครื่องมือวัดคุณลักษณะได้หลายประเภทย่อยตามวิธีการที่ใช้วัดที่นิยมได้แก่
  - (1) แบบสังเกต เป็นเครื่องมือที่ใช้บันทึกผลการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของผู้ถูกประเมิน แบบสังเกตเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมที่จะใช้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หรือคุณลักษณะที่แสดงออกทางกาย เช่น วินัย ซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

(2) แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือที่ใช้บันทึกคำตอบจากการสอบถามความรู้สึก หรือพฤติกรรมของผู้ถูกประเมิน จากตัวผู้ถูกประเมินโดยตรง หรือจากผู้เกี่ยวข้องกับผู้ถูกประเมิน เช่น ความสนใจ ความร่วมมือในการทำงาน ค่านิยม เป็นต้น

(3) แบบวัดสถานการณ์ เป็นเครื่องมือที่นำสถานการณ์หรือเรื่องราวที่เป็นปัญหาเชิงคุณธรรม จริยธรรมมาเป็นเรื่อง กระตุ้นให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกออกมา เครื่องมือประเภทนี้ใช้วัดแนวโน้มของพฤติกรรมทางคุณธรรม จริยธรรม การสร้างแบบวัดสถานการณ์ควรมีแนวคิดหรือทฤษฎีรองรับในการสร้างคำถาม คำตอบ รวมทั้งการแปลความหมายของคะแนนที่ได้ เช่น ทฤษฎีของโคลเบอร์ก เป็นต้น

(4) มาตรวัด เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้วัดเจตคติ ความพึงพอใจ ความสนใจ เป็นต้น ลักษณะของเครื่องมือประกอบด้วยคำถาม และคำตอบ โดยคำตอบมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า การสร้างมาตรวัดมีหลายลักษณะ เช่น มาตรวัดตามวิธีของลิเคิร์ท มาตรวัดตามวิธีของออสกูด มาตรวัดตามวิธีของเธอร์สตัน เป็นต้น

3) จำแนกตามลักษณะที่วัด จำแนกเครื่องมือวัดคุณลักษณะได้หลายประเภท โดยเรียกชื่อแบบวัดตามคุณลักษณะที่วัด เช่น แบบวัดความสนใจ แบบวัดเจตคติ แบบวัดค่านิยม แบบวัดความพึงพอใจ แบบวัดความรับผิดชอบ แบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ แบบวัดความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค แบบวัดความสุขในการทำงาน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า เครื่องมือวัดคุณลักษณะด้านเจตพิสัย รวมทั้งค่านิยมจำแนกได้หลายประเภท ตามความหลากหลายของคุณลักษณะ การวัดคุณลักษณะที่แสดงออกทางพฤติกรรม สามารถใช้แบบสังเกตวัดได้อย่างเหมาะสม ส่วนคุณลักษณะที่แสดงออกทางวาจา อาจใช้มาตรวัดหรือใช้แบบสัมภาษณ์ และสำหรับคุณลักษณะที่เป็นความรู้สึกที่ไม่ได้แสดงออกอาจใช้แบบวัดสถานการณ์ หรือมาตรวัดกระตุ้นให้ผู้ถูกประเมินแสดงความรู้สึกออกมา

4.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทั่วไปแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ และขั้นตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแต่ละขั้นตอนแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ได้อีกหลายขั้น ดังนี้

1) ขั้นวางแผน เป็นขั้นตอนการเตรียมรายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือ ได้แก่

(1) กำหนดสิ่งที่ต้องการวัด ต้องกำหนดว่าต้องการวัดตัวชี้วัด หรือตัวแปรใด เช่น ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดค่านิยม ความพึงพอใจต่อชุดฝึกอบรม เป็นต้น

(2) นิยามสิ่งที่ต้องการวัด ต้องให้ความหมายหรือโครงสร้างหรือขอบเขตของสิ่งที่ต้องการวัดให้ชัดเจน บางครั้งสิ่งที่ต้องการวัดมีลักษณะที่เป็นนามธรรมหรือมีขอบเขตกว้างขวาง ต้องให้นิยามในรูปของนิยามเชิงปฏิบัติการที่ชัดเจนมากขึ้น เช่น ความพึงพอใจต่อชุดฝึกอบรม ต้องระบุว่าประกอบด้วยความพึงพอใจเกี่ยวกับอะไรบ้าง เช่น เนื้อหาของชุดฝึกอบรม สื่อ กิจกรรมการฝึกอบรม เป็นต้น

(3) เลือกเครื่องมือที่จะใช้วัด เมื่อนิยามสิ่งที่ต้องการวัดแล้วก็พิจารณาว่าข้อมูลที่ต้องการนั้น ควรใช้เครื่องมือใดวัดจึงจะได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลมีหลายชนิด แต่ละชนิดก็มี ทั้งข้อดีและข้อจำกัด ดังนั้นจึงควรพิจารณาเลือกเครื่องมือให้เหมาะสม

2) ขั้นตอนการสร้างความเครื่องมือ ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๆ ได้แก่

(1) สร้างเครื่องมือ เมื่อเลือกเครื่องมือที่จะใช้รวบรวมข้อมูลได้แล้ว ก็ดำเนินการสร้าง เครื่องมือตามเทคนิควิธีการของการสร้างเครื่องมือแต่ละชนิด

(2) พิจารณาทบทวนเครื่องมือก่อนนำไปตรวจสอบคุณภาพ เมื่อสร้างเครื่องมือแล้วควร นำมาพิจารณาทบทวนว่า เครื่องมือที่สร้างขึ้นสอดคล้อง วัดได้ตรงตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ มีข้อบกพร่องที่ส่วน ใดหรือไม่ ถ้ามีข้อบกพร่องให้แก้ไขก่อนนำไปตรวจสอบคุณภาพ

(3) จัดทำเครื่องมือฉบับที่จะนำไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพ เมื่อทบทวนเครื่องมือ แล้วว่าไม่มีข้อบกพร่องก็จัดทำเครื่องมือเพื่อเตรียมไปทดลองใช้

3) ขั้นตอนตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๆ ได้แก่

(1) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือก่อนนำไปใช้ ในขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบคุณภาพด้าน ความตรงของเครื่องมือ โดยนำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าข้อคำถามแต่ละข้อวัดตรงกับสิ่งที่ต้องการ วัดหรือไม่ แล้วนำผลการพิจารณามาคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

(2) ทดลองใช้เครื่องมือและปรับปรุง เมื่อสร้างเครื่องมือเสร็จก็นำไปทดลองใช้กับกลุ่ม ตัวอย่างในประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะเก็บข้อมูลจริงเพื่อตรวจสอบว่าเครื่องมือมีคุณภาพดีหรือไม่ตาม วิธีการของเครื่องมือแต่ละชนิด เช่น ความตรง ความเที่ยง ความยาก อ่านง่ายยาก เป็นต้น ถ้าเครื่องมือมี ข้อบกพร่องให้ปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้อีก

(3) จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ จากการนำเครื่องมือไปทดลองใช้ ถ้าได้เครื่องมือที่มี คุณภาพตามเกณฑ์ ก็จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูล พร้อมทั้งจัดทำคู่มือการใช้เครื่องมือ การจัดทำคู่มือการใช้เครื่องมือจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้นำเครื่องมือไปใช้ โดยเฉพาะในกรณีเครื่องมือเป็น เครื่องมือมาตรฐาน เช่น แบบทดสอบมาตรฐาน โดยคู่มือจะกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสร้างเครื่องมือ วิธีการใช้ การตรวจให้คะแนนและการแปลความหมายคะแนน นอกจากนี้ คู่มือการใช้เครื่องมือจะช่วยให้ผู้เก็บ รวบรวมข้อมูลซึ่งอาจไม่ใช่ผู้สร้างเครื่องมือสามารถใช้เครื่องมือได้อย่างถูกต้อง สำหรับเครื่องมือที่ผู้วิจัยหรือผู้ ประเมินสร้างขึ้นและใช้เองอาจไม่จำเป็นต้องจัดทำคู่มือ

4.3 คุณสมบัติที่ดีของเครื่องมือวัดค่านิยม เครื่องมือวัดค่านิยมที่ดีมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้

1) ความตรงหรือความเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง ความสามารถของเครื่องมือวัดที่สามารถ วัดได้ในสิ่งที่ต้องการวัด เป็นความสอดคล้องระหว่างผลการวัดสิ่งเดียวกันด้วยเครื่องมือ 2 อย่างที่ต่างกัน ความตรงนิยมแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และความตรงตามเกณฑ์สัมพันธ์ (Criterion-Related Validity)

2) ความเที่ยงหรือความเชื่อมั่น (Reliability) หมายถึง ความคงที่ของการวัด เป็นความสอดคล้องกันของผลการวัดสิ่งเดียวกันด้วยเครื่องมือเดียวกันในช่วงเวลาที่ต่างกัน 2 ครั้ง การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือทำได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ การตรวจสอบความคงที่ของการวัดซ้ำ (Stability) ความคล้ายกันของแบบทดสอบคู่ขนาน (Equivalence) และความคงที่ภายในของเครื่องมือ (Internal consistency)

3) อำนาจจำแนก (Discrimination Power) หมายถึง ความสามารถของเครื่องมือในการจำแนกสิ่งที่วัดออกเป็นกลุ่ม เป็นประเภทได้ชัดเจน เช่น จำแนกผู้รู้กับผู้ไม่รู้ออกจากกัน จำแนกคนเก่งออกจากคนไม่เก่ง เป็นต้น

4) ความเป็นปรนัย (Objectivity) หมายถึง ความสามารถของเครื่องมือที่จะรวบรวมข้อมูลได้อย่างชัดเจน ความชัดเจนนี้ หมายถึง ความชัดเจนของคำถาม คำตอบ และการตรวจให้คะแนน

5) ความสามารถในการนำไปใช้ (Usability) หมายถึง ความสามารถของเครื่องมือที่จะนำไปใช้ได้ง่าย สะดวกไม่ยุ่งยากซับซ้อน วิธีการใช้ชัดเจน การให้คะแนนและการแปลความหมายง่าย ไม่ซับซ้อน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับการวัดค่านิยม และงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดค่านิยม ดังนี้

5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการวัดค่านิยม

กาญจนา สุวรรณบุรณ์ (2551) ศึกษาในระดับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการและเปรียบเทียบค่านิยมพื้นฐานพื้นฐาน 5 ประการ แต่ละด้านของนักเรียนจำแนกตามเพศ สถานภาพครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 374 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ 1) ด้านการพึ่งพาตนเอง ขยัน หมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ 2) ด้านประหยัดและออม 3) ด้านการมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย 4) ด้านการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา และ 5) ด้านการมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ตรวจคุณภาพเครื่องมือด้านความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่าอยู่ระหว่าง 0.54-0.74 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's) ผลการวิจัยพบว่า

1. ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. นักเรียนหญิงมีค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ด้านการพึ่งพาตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ ด้านการมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย ด้านการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา ด้านการมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ แตกต่างจากนักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูงมีค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ด้านการพึ่งพาตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ ด้านการประหยัดและออม และด้านการมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย แตกต่างจากนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่มีสถานภาพทางครอบครัวแตกต่างกันมีค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการด้านการพึ่งพาตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ ด้านการมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย และด้านการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พวงแก้ว ปานพรหมมินทร์ (2540) ศึกษาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ตามการรับรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ในชั้นตอนต่าง ๆ ต่อไปนี้ 1) ชั้นรับ 2) ชั้นตอบสนอง 3) ชั้นเห็นคุณค่า 4) ชั้นจัดระบบ และ 5) ชั้นเกิดกิจนิสัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสำรวจค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ตามการรับรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบทดสอบเชิงสถานการณ์ ตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 400 คน ซึ่งมาจากการสุ่มแบบหลายชั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า

1. การพึ่งพาตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ นักเรียนมีการรับรู้ค่านิยมพื้นฐานอยู่ในชั้นตอนตอบสนองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92.25 รองลงมาคือชั้นเห็นคุณค่า คิดเป็นร้อยละ 90.25

2. การประหยัดและออม นักเรียนมีการรับรู้ค่านิยมพื้นฐานอยู่ในชั้นตอบสนองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92.75 รองลงมาคือชั้นรับ คิดเป็นร้อยละ 92.50

3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย นักเรียนมีการรับรู้ค่านิยมพื้นฐานอยู่ในชั้นเกิดกิจนิสัยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 94.13 รองลงมาคือชั้นจัดระบบ คิดเป็นร้อยละ 93.13

4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา นักเรียนมีการรับรู้ค่านิยมพื้นฐานอยู่ในชั้นรับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 95 รองลงมาคือชั้นตอบสนอง คิดเป็นร้อยละ 91.50

5. การมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ นักเรียนมีการรับรู้ค่านิยมพื้นฐานอยู่ในชั้นตอบสนองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93.50 รองลงมาคือชั้นจัดระบบ คิดเป็นร้อยละ 93.38

อาทิตย์ญา โพธิ์สวอย (2550) ศึกษาและเปรียบเทียบการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะชีวสังคมภูมิหลังและฐานะทาง เศรษฐกิจต่างกัน ตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 433 คน จากโรงเรียนในสังกัด คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายชั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัยคือ แบบสอบถามที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 6 ระดับ จำนวน 54 ข้อ วิเคราะห์ ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวนทางเดียว และ ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการเชฟเฟ้ ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาด้านการฝึกฝนแลด้านการพึ่งตนไปใช้ใน ชีวิตประจำวันมาก และค่านิยมทางพระพุทธศาสนาด้านการใช้งาน ด้านความเมตตากรุณา ด้านความสันโดษ

ด้านความไม่ประมาท ด้านการใช้ปัญญา ด้านการเห็นคุณค่าในชีวิต และด้านความเป็นอิสระไม่ยึดติด นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก

2. การเปรียบเทียบการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.1 นักเรียนเพศชายและเพศหญิงนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 นักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกันนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 นักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกันนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกัน โดยนักเรียนที่ผู้ปกครองไม่ประกอบอาชีพนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันน้อยกว่าผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย เกษตรกร และรับจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกัน โดยนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิภารัตน์ ทัพพะจันทร์ (2549) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และค่านิยมต่อการสืบสานภูมิปัญญาไทยทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยชุดการเรียนภูมิปัญญาไทยทางวิทยาศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดไทยงาม อำเภอนองแคว จังหวัดสระบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 27 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย และได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนภูมิปัญญาไทยทางวิทยาศาสตร์ ใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ $t - test$ for Dependent Sample ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนภูมิปัญญาไทยทางวิทยาศาสตร์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 2) นักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนภูมิปัญญาไทยทางวิทยาศาสตร์มีค่านิยมต่อการสืบสานภูมิปัญญาไทยทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โสภา ศิริอุเทน (2548) ศึกษาค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว และสภาพแวดล้อมทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น 4) เพื่อศึกษาแนวทางปลูกฝังและส่งเสริมค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 375 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับค่านิยมที่พึงประสงค์ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และไควสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว และสภาพแวดล้อมทางสังคมของบุคคลผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 149 คน เพศหญิง จำนวน 222 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 12-15 ปี ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ค่าใช้จ่ายต่อเดือนเฉลี่ย 1,970 บาท แหล่งที่มาของรายได้ส่วนใหญ่ได้จากบิดาและมารดา ลักษณะการพักอาศัย ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดามารดา และพักอยู่ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ความสัมพันธ์ภายใน ครอบครัวส่วนใหญ่อบอุ่น ประสบการณ์อบรมคุณธรรมจริยธรรมส่วนใหญ่เคยอบรม รายได้ของบิดามารดามีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 30,029.95 บาท ส่วนรายได้ของบิดามารดามีรายจ่ายต่อเดือนเฉลี่ย 18,051.36 บาท อาชีพของบิดาและมารดาส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวส่วนใหญ่ปานกลาง ลักษณะเพื่อนสนิทส่วนใหญ่เป็นเพื่อนเพศเดียวกัน สื่อที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารมากที่สุดคือโทรทัศน์ เทคโนโลยีการสื่อสารที่ใช้สื่อสารมากที่สุดคือโทรศัพท์มือถือ สภาพแวดล้อมทางสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนอย่างดี ส่วนสถานบันเทิง/แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เคยไปเที่ยว สถานที่ไปเที่ยวบ่อยที่สุดได้แก่ โรงภาพยนตร์

2. ค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การปฏิบัติเกี่ยวกับความมีวินัย อยู่ในระดับมาก สูงที่สุด รองลงมาคือการยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมาก และต่ำที่สุดคือ การพึ่งตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น จากการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่พึงประสงค์ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ได้แก่ ระดับชั้นเรียน เขตที่พักอาศัย อาชีพของบิดาอาชีพของมารดา เพื่อน สื่อ เทคโนโลยีการสื่อสาร และสถานศึกษา ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่พึงประสงค์ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ได้แก่ เพศ อายุ ค่าใช้จ่ายต่อเดือน แหล่งที่มาของรายได้ ลักษณะการพักอาศัย ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ประสบการณ์อบรมคุณธรรมจริยธรรม รายได้ของบิดามารดา รายจ่ายของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และสถานบันเทิง/แหล่งท่องเที่ยว

4. ข้อเสนอแนะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น เกี่ยวกับค่านิยมที่พึงประสงค์ พบว่า ค่านิยมที่ควรปฏิบัติมากที่สุด คือ การพึ่งตนเอง ค่านิยมที่ควรปลูกฝังและส่งเสริมมากที่สุดคือ ความรักชาติ ส่วนค่านิยมที่ควรแก้ไขมากที่สุด คือ การประหยัด แนวทางการปลูกฝังและส่งเสริมค่านิยมควรเริ่มจากสถาบันครอบครัวเป็นอันดับแรก สถานศึกษาควรสอดแทรกเรื่อง ค่านิยมเข้าไปในรายวิชาต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันรณรงค์ปลูกฝังและส่งเสริมค่านิยมที่พึงประสงค์อย่างจริงจังและต่อเนื่องให้กับนักเรียน

5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดค่านิยม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดค่านิยม การพัฒนาชุดฝึกอบรมเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้

อุไร จักร์ตรีมงคล (2558) พัฒนามาตรประเมินค่านิยมหลัก 12 ประการ สำหรับผู้เรียนอายุระหว่าง 12 – 14 ปี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2558 จำนวน 1,094 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นมาตราประเมินค่านิยมหลัก 12 ประการตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งประกอบด้วย 1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน 3. กตัญญูต่อ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ 4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม 5. รักษา วัฒนธรรม ประเพณีไทย 6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ 7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย 8. มีระเบียบ วินัย เคารพ กฎหมาย ใฝ่รู้อย่างจริงจังเคารพผู้ใหญ่ 9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ 10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ และ 12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกด้วยการวิเคราะห์สถิติเปรียบเทียบที (t-test) พบว่า มีข้อความที่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่ได้คะแนนสูงและคะแนนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 157 ข้อ วิเคราะห์ค่าความสอดคล้องภายในโดยใช้วิธีวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง คะแนนประจำข้อกับคะแนนรวมของแต่ละคุณลักษณะ (item-total correlation) พบว่าข้อความจำนวน 157 ข้อมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมในแต่ละคุณลักษณะอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 153 ข้อ ค่าความเที่ยง (153 ข้อ) มีค่าเท่ากับ .964 วิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า ค่าไค-สแควร์มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถแปลความหมายได้ว่าข้อมูลเชิงประจักษ์ไม่สอดคล้องกับโมเดลโครงสร้าง แต่เมื่อพิจารณาดัชนีความสอดคล้องอื่น ๆ พบว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และคะแนนที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 297 – 735 สามารถแปลงเป็นคะแนนที่ปกติเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบระหว่างบุคคลได้โดยมีค่าคะแนนที่ตั้งแต่ T17 – T83

ศิริธร เวียนศิริ (2548) สร้างแบบวัดค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการสำหรับนักศึกษาศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างการวิจัย เป็นนักศึกษาศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 514 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบวัดค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ สร้างขึ้นตามแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จำนวน 40 ข้อ หากคุณภาพด้าน อำนาจจำแนก ความเที่ยง ความตรง ความตรงเชิงโครงสร้างและเกณฑ์ปกติของแบบวัด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าอำนาจจำแนกวิเคราะห์ ด้วยสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมมีค่าระหว่าง .2840 ถึง .7749 ความเที่ยงแต่ละด้านอยู่ระหว่าง .7910 ถึง .9144 ความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ .9608 ความตรงเชิงโครงสร้างโดยใช้เทคนิคกลุ่มรู้ชัด

พบว่าผู้มีค่านิยมสูง มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าบุคคลทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 5 ด้าน และภาพรวม

การเกิด นาคเจียม (2551) พัฒนาแบบทดสอบวัดค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เป็นแบบทดสอบสถานการณ์ 5 ตัวเลือก วัดคุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง 8 ด้าน คือ การประหยัด ความสามัคคี ความอดทน ความสนใจใฝ่รู้ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การพึ่งตนเอง และความขยันหมั่นเพียร แต่ละด้านประกอบด้วยข้อสอบ 10 ข้อ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2550 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา จำนวน 390 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่าแบบทดสอบวัดค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงมีความตรงเชิงเนื้อหา โดยดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง .80 ถึง 1.00 มีความตรงเชิงโครงสร้างโดยคำนวณสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมแต่ละด้าน และคะแนนรวมแต่ละด้านกับคะแนนรวมทั้งฉบับซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้การทดสอบค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ความเที่ยงคำนวณจากสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่าเท่ากับ .89 และเกณฑ์ปกติมีคะแนนดิบตั้งแต่ 111 – 286 มีคะแนนที่ปกติตั้งแต่ $T_{25} - T_{75}$

วรรณดี แสงประทีปทอง และคณะ (2555) พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการสร้างเครื่องมือวิจัย กลุ่มตัวอย่างการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่ใช้ในการสำรวจความต้องการเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมทางไกลเรื่องการสร้างเครื่องมือวิจัย ได้แก่ ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้สนใจทำวิจัย จำนวน 120 คน ได้มาโดยความสมัครใจ กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่เข้ารับการฝึกอบรม ได้แก่ ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้สนใจทำวิจัย จำนวน 50 คนได้มาโดยความสมัครใจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจความต้องการเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรม ชุดฝึกอบรมทางไกล แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรม แบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรม และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อชุดฝึกอบรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้สนใจทำวิจัยต้องการความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบทดสอบ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ในระดับมากถึงมากที่สุด (2) ชุดฝึกอบรมทางไกลที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยเนื้อหา 5 หน่วยได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวิจัย แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต คุณภาพของชุดฝึกอบรมพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีความเหมาะสมระดับมากทุกรายการ (3) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีผลสัมฤทธิ์เฉลี่ย 21 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 70 และ (4) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อชุดฝึกอบรมทางไกลโดยภาพรวมในระดับมาก

สมถวิล วิจิตรวรรณ และคณะ (2556) พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการวิจัยเชิงประเมิน กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคคลที่สนใจสมัครเข้ารับการฝึกอบรมทางไกล 47 คน และเข้ารับการอบรมที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจความต้องการจำเป็น

ชุดฝึกอบรมทางไกลการวิจัยเชิงประเมิน แบบทดสอบความรู้เรื่องการวิจัยเชิงประเมิน และแบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับชุดฝึกอบรม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าขนาดอิทธิพล

ผลการวิจัยพบว่า (1) ชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการวิจัยเชิงประเมินมีประสิทธิภาพ ด้วยดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ .54 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ .50 (2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้าอบรม ก่อนและหลังการอบรมมีความแตกต่างกันในระดับมาก คือมีค่าขนาดอิทธิพล เท่ากับ 1.71 และ (3) ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการวิจัยเชิงประเมินภาพรวมและทุกรายการในระดับมากที่สุด

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ 1) การพัฒนาชุดฝึกอบรม 2) การตรวจสอบคุณภาพชุดฝึกอบรมก่อนนำชุดฝึกอบรมไปใช้ และ 3) การประเมินผลการใช้ชุดฝึกอบรม โดยในขั้นตอนของการตรวจสอบคุณภาพชุดฝึกอบรมอาจทำโดยนำชุดฝึกอบรมไปให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมิน และจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการนำชุดฝึกอบรมไปใช้ สรุปได้ว่า ชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมสูงขึ้นกว่าก่อนใช้ชุดฝึกอบรม

